

Kritēriji militāro objektu piemērotības tūrismam izvērtēšanai

Kritērijs	Paskaidrojums
Drošība	Būtiskākais un prioritārais kritērijs, lai potenciālais objekts būtu drošs tā apmeklētājiem. Šis ir ļoti relatīvs kritērijs, ko grūti novērtēt, jo tas drīzāk atkarīgs no objekta apmeklētāju interesēm, attieksmes un uzvedības formas. Kā nedroši objekti būtu jāuzskata, piemēram, atvērtas vai viegli pieejamas raķešu šahtas, uz sabrukšanas robežas (vai būvniecības materiālu ieguves nolūkā jauktas) esošas ēkas, sarūsējušas metāla konstrukcijas (torņi) un citi veidojumi, vietas, kur glabātas (vai joprojām ir) cilvēka veselībai bīstamas ķīmiskas vielas, no apdzīvotām vietām tālu esoši objekti, kuri grūti sasniedzami glābšanas dienestiem. Nedroši objekti un teritorijas, ja nav novērsta to bīstamība, nav izmantojami tūrisma produkta veidošanā. Šis ir jāuzskata par prioritāru kritēriju.
Atrodamība	Objekta atrodamība nezinātājam ir būtisks kritērijs. Atrodamību raksturo apmeklētāju spēja ātri un viegli atrast un arī atpazīt meklēto objektu. Daudzi no militārajiem objektiem ir relatīvi grūti atrodami, jo izvietoti lielākos meža masīvos, tālāk no apdzīvotām teritorijām un lielākas nozīmes ceļiem. Visbiežāk tie ir arī objekti, kas netiek atzīmēti tradicionālajās tūrisma kartēs. Vispiemērotākais veids atrodamības veicināšanai ir uz ceļu krustojumiem izvietotas norādes.
Fiziskā pieejamība	Raksturo objekta pieejamību ar dažādiem transporta līdzekļiem (ceļu esamība, tie nav aizšķērsoti, nav zīmes par objektu kā privātpašumu, kuru aizliegts apmeklēt vai objekts atrodas kāda komercuzņēmuma teritorijā, kamdēļ ir apgrūtināta vai neiespējama tā apskate. Atsevišķās teritorijās vēl joprojām nav novērsta to piesārņojums ar dažādiem ķīmiskiem savienojumiem, kamdēļ tās ir slēgtas teritorijas ar atbilstošiem brīdinājumiem. Tādi objekti nav izmantojami tūrismā
Labiekārtojums	Izpaužas kā objekta labiekārtojums (ir norāde, izveidotas takas, nopļauta zāle, izvietota informācija, pieejams gids u.t.t.) vai arī tieši otrādi – kā nelabiekārtots objekts. Objekta labiekārtojums saistīts ar tā apsaimniekošanu, apsaimniekotāja esamību, tā darbības formu un interesēm
Vietējo gidu esamība	Vietējie gidi, kas var izvadāt pa objektu un sniegt informāciju par to (vēsture, kādreizējais pielietojums, interesanti notikumi). Gids ir arī tā persona, kura iespēju un kompetenču robežās var nodrošināt objekta apmeklētāju drošību, neļaujot tiem apmeklēt potenciāli bīstamas vietas un objektus
Unikalitāte	Objekta unikalitāte (vienīgais šāda veida objekts, izmēros liels, savdabīga forma, īpatnējs, pēc darbības veida neparasts) konkrētā reģionā, valstī, plašākā ģeogrāfiskā reģionā, pasaulē. Piemēram, Irbenes radioteleskopam Pasaulē ir atrodami tikai astoņi analogi, tādēļ tas uzskatāms par Eiropas mērogā nozīmīgu vai unikālu celtni
Vēsturiskā vērtība	Objekts ir saistīts ar konkrētiem vēsturiskiem notikumiem, kuriem ir svarīga nozīme konkrētā novada vai valsts vēsturē. Tās var būt krasta baterejas, kādreizējās militārās fortifikācijas u.c.

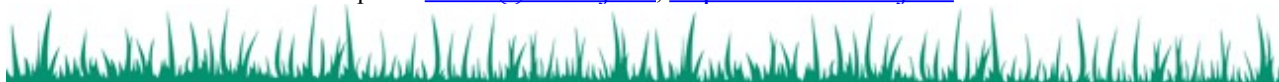
LAUKU CEĻOTĀJS

Ainaviskums	Objektam piemīt ainaviska vērtība, tas ir apsaimniekots, kopts, labi iekļaujas apkārtnes ainavā. Parasti lielākā daļa militārie objekti ir ainavu (dabas, pilsētvidi) degradējoši. Taču arī šādai „industriālai ainavai” piemīt zināms „šarms”
Informācijas pieejamība	Par objektu publiskā vidē ir pieejama informācija (vēsturiskā, mūsdienu, par tā pielietojumu). Parasti militārie objekti bija slepeni, tādēļ līdz mūsdienām ir tikai daži, par kuriem šādas informācijas ir relatīvi pietiekami

Augstāk minētie kritēriji lielā mērā ir uzskatāmi par subjektīviem, taču to kopējā summa ir zināms objekta novērtējuma rādītājs, tādēļ tālāk norādīta vienkārša izvērtēšanas sistēma, pēc kuras var izvērtēt militārā objekta piemērotību kā tūrisma objektu.

Kritērijs	Atbilžu varianti	Balles
Drošība	Drošs	1
	Redzama apdraudējuma nav	0
	Nedrošs	Ja nedrošs, tālāk netiek vērtēts
Atrodamība	Viegli atrodams	1
	Grūti atrodams	0
Fiziskā pieejamība	Viegli pieejams	1
	Grūti pieejams	0
Labiekārtojums	Labiekārtots	1
	Nelabiekārtots	0
Vietējo gidu esamība	Ir gids	1
	Nav gidu	0
Unikalitāte	Unikāls	1
	Nav unikāls	0
Vēsturiskā vērtība	Ir	1
	Nav	0
Ainaviskums	Ir	1
	Nav	0
Informācijas pieejamība	Ir pieejama	1
	Grūti pieejama	0

Ja vērtēšanas procesā tiek savākti vismaz puse no punktiem (4 punkti) un objekts tiek atzīts par relatīvi drošu, to var uzskatīt par potenciālu tūrisma resursu. Tālākajā posmā vēlams objektu iespēju robežās apsaimniekot (savākt atkritumus, stiklus), izvietot norādi, piedāvāt gidu pakalpojumus, kā arī vākt informāciju par tā vēsturi un saistītajiem notikumiem. Nākamajā lapaspusē dots trīs konkrētu piemēru izvērtējums.

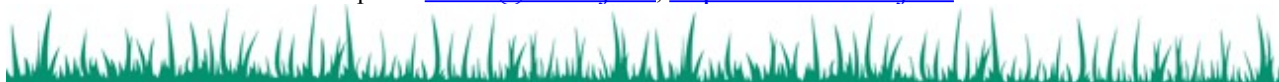

LAUKU CEĻOTĀJS

Konkrēta piemēru izvērtējums:

Kritērijs	Varianti	Irbenes radioteleskops	Mangaļsalas fortifikācijas	Knīpupji (raķešu remontbāze)
Drošība	Drošs Redzama apdr.nav Nedrošs	1 0 -	1 0 -	1 0? - ?
Atrodamība	Viegli atrodams Grūti atrodams	1 0	1 0	1 0
Fiziskā pieejamība	Viegli pieejams Grūti pieejams	1 0	1 0	1 0
Labiekārtojums	Labiekārtots Nelabiekārtots	1 0	1 0	1 0
Vietējo gidu esamība	Ir gids Nav gida	1 0	1 0	1 0
Unikalitāte	Unikāls Nav unikāls	1 0	1 0	1 0
Vēsturiskā vērtība	Ir Nav	1 0	1 0	1 0
Ainaviskums	Ir Nav	1 0	1 0	1 0
Informācijas pieejamība	Ir pieejama vai iegūstama Nav pieejama	1 0	1 0	1 0
		9 punkti	4 punkti	2 punkti

Irbenes radioteleskops jau šobrīd tiek izmantots, kā arī piedāvāts kā viens no PSRS militārā mantojuma piemēriem, kas tika pārņemts relatīvi labā stāvoklī un mūsdienās ir atjaunots. Izvērtējot pēc šīs sistēmas, tas iegūst maksimālo punktu skaitu (rets gadījums šāda tipa objektiem). Mangaļsalas fortifikāciju sistēma ir viens no nozīmīgākajiem 19. – 20. gs militārā mantojuma piemēriem, savā ziņā unikāls, taču nekādā veidā līdz šim tūrismā neizmantots (arī neapsaimniekots) objekts. Taču tas ieguvis pusi no iespējamā punktu skaita, tādēļ veicot minimālus labiekārtojuma un sakopšanas darbus, to (precīzāk – tā atsevišķas daļas) ir iespējams eksponēt kā tūrisma objektu. Attēlā (nākamā lpp.) redzamā objekta (Knīpupji) drošību ir grūti novērtēt un tas ir ļoti subjektīvs process. Ja objekts tiek aplūkots no blakus esošā ceļa vai betonētajiem laukumiem (distances vērošana), tā apskate ir droša. Savukārt, pārvietošanās tā iekšienē vai pa betona kupolu augšējo daļu saistīta ar risku veselībai vai pat dzīvībai. Tātad, svarīgs ir arī apskates formāts. Arī ainaviskais aspekts ir diskutējama lieta: no vienas puses tas ir degradēts grausts, no otras – šī „ainava” pārsteidz ar saviem izmēriem un „industriālo” pieskaņu. Drošību var uzlabot uzliekot attiecīgus norobežojumus, informatīvas zīmes, nodrošinot gidu pakalpojumus.

LAUKU CEĻOTĀJS

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu

